

פרשת **אמור**

צִדְקָה תִּשְׁפָּר אֶת־קִרְבָּה – אָמַר

אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים... וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם – לָשֵׁם מַה כָּפַל הַלְשׁוֹן?

פרשתנו פותחת בפסוק **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְעַמְיֹר"**. הציווי בלשון **"אָמַר אֶל... וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם"** הוא יחיד במינו במקרא, כאשר השימוש השכיח יותר הוא במתכונת **"דַּבֵּר אֶל... וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם"**. אם נצרף גם את מילת הפתיחה - **וַיֹּאמֶר** - נגלה כי שמה של הפרשה משתקף בצורה בולטת בפסוק הראשון, שבו מופיע השורש **א.מ.ר**, **שלוש פעמים**. יש מקום לשאול, מדוע דוקא בפרשתנו חורג הכתוב מהרגלו, ואינו עושה שימוש בנוסח השכיח **"דַּבֵּר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם"**? אם נתקדם לאורך הפרשה, נגלה שבעצם כל שלוש העליות הראשונות של הפרשה, פותחות בציוויים המופנים אל אהרון ו/או אל הכהנים, תחילה. כאשר אדם עושה דבר מה, **שלוש פעמים** ברציפות, מקבלת עשייה זו כוח מיוחד, מעין קביעות, הקרויה בפי חז"ל **"חזקה"** ("תלת זמני הוי חזקה"). מכיוון שכך, **"מוחזקת"** פרשתנו מחד, כעוסקת באמירה, כפי ששמה **אָמַר** מעיד עליה. מאידך, ניכרת בפרשתנו זיקה הדוקה לכהונה. מהו הקשר הנרמז כאן לכאורה, בין כהן לאמירה?

בנוסף לאמירה ולדיבור, קיימת דרך נוספת להעברה של מסר באמצעות הפה, **'להגיד'**. נעלה לשורשיהם של הפעלים, כדי לגלות מה הייחודיות של כל אחד מהם. השרש **א.מ.ר**, מופיע בתורה לראשונה ביום הראשון למעשה הבריאה, **"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר"**, ולפיכך נראה כי אמור להיות קשר בין אמירה לאורה. חז"ל מייחסים לאמירה, את הלשון הרכה דוקא, שאמורה להאיר פנים, לאדם אליו פונים (היפוך הסדר של שתי האותיות הראשונות: אמירה ← מאירה). צד זה של הרכות והנועם, ניתן לראות בציווי של הקב"ה למשה, לפני מתן תורה, **"כֹּה תֹאמַר לְבֵית יַעֲקֹב וְתֹגֵיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל"**. ומסבירים חז"ל, שמדובר פה בפנייה לשתי אוכלוסיות שונות, במתכונות כמו מנוגדות. **"לְבֵית יַעֲקֹב - אֵלֹה הַנְּשִׁים, תֹּאמַר לָהֶן בַּלְשׁוֹן רַכָּה"**, בשל עדינותן וצדקנותן. לעומת זאת, **"וְתֹגֵיד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל - עוֹנְשִׁים וְדַקְדוּקִין... דְּבָרִים הַקְּשִׁין כַּגִּידִין"**. גיד הינו סיב חזק, הקושר את השריר לעצם. אבחנה זו שבין שני השורשים, מוצאת את ביטוייה גם בפרשת האזינו, ביחס הנלווה להבעת הדברים, **"שָׂאֵל אֲבִיךָ וַיִּגְדֶּךָ וַיִּגְדֶּךָ וַיִּגְדֶּךָ לָךְ"**. האב האחראי לחינוך הבן, נאלץ לעיתים להשתמש ב"שבט לשונו" הקשה והתובעני, **"שָׂאֵל אֲבִיךָ וַיִּגְדֶּךָ"**, ואילו הסבא, כל כולו מתיקות, משיב בשפה רכה ומאירת פנים.

המופע הראשון בתורה, של פעולת ה'היגד', מופיעה לראשונה בתורה, לאחר שאדם הראשון מסביר לקב"ה, כי התחבא מפניו מחמת הבושה, כאשר **"נִפְקַחו עֵינָיו"** והוא גילה שהוא עירום. הקב"ה שואל אותו בתגובה, **"מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עֵירֹם אָתָּה?"**. השימוש בפועל זה, כמו בא ללמד על תוכחה. הקב"ה שואל אותו בעצם, **"מִי אָמַר לְךָ, שְׁבַנִּיגוֹד לְהַתְיַחֲסוֹת הַקְּדוּמַת שֶׁלְךָ אֶל הָעִירוֹם, כָּאֵל דָּבָר טְבָעִי, הָעִירוֹם כְּרוֹךְ בְּבוּשָׁה? כִּיצַד גִּילִית שְׁעֲלִיךְ לְהִיּוֹת בּוֹשׁ בְּכַךְ?"**. ואכן, השורש של המילה **"הִגִּיד"**, הינו **נ.ג.ד**. וכיצד מתיישבים הדברים, עם פעילות חיובית ויפה, מצוות ההגדה של פסח, שאנו שמחים לשוב ולקיים מידי שנה? התורה מצוה את בני ישראל, **"וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֵבֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם"**, כלומר שעליך לספר, כמי שמעיד על מה שראו עיניו, נִכְחוּ (מִנְגִּיד לוֹ). ואכן, העד המספר, עושה זאת על הצד הטוב ביותר, כאשר הוא מצליח להביא את השומע, למצב בו הוא יכול לראות בעיני רוחו את הסיפור, כמתרחש לְנֶגְדׁ עֵינָיו. בהמשך הפסוק, הכתוב ממתיק את פעולת ההגדה, ב-**"לְאָמַר"**.

הפועל השלישי, **לדבר**, מייצג לשון סמכותית ותקיפה יותר מאשר **לומר**, אך קשה פחות מ-**להגיד**. מגמה זו באה לידי ביטוי חד יותר, בבנין הפעיל, **"יְדַבֵּר עַמִּים תַּחֲתֵינוּ וְלְאָמִים תַּחַת רַגְלֵינוּ"**. משמעות **ההדברה** בלשון הקודש, היא הכנעה, אכיפת מרות והנהגה. לפיכך, עושים חז"ל שימוש במלה **'דַּבֵּר'**, במשמעות של מנהיג.

ומעניין, שהעולם נברא בעשרה מאמרות, וגם מתן תורה החל ב"עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרִים" (עשרת הדברות). המאמר הראשון, **"וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר"**, מביא לבריאתו של אוֹר אלוקי גלוי וישיר. ביום הרביעי לבריאה, הקב"ה מכין לאור "תחליף" עקיף, גרמי שמים המקרינים אוֹר פיזי, באמצעות המאמר **"יְהִי מְאֹרֹת בְּרִקְיעַ הַשָּׁמַיִם" (מאור=אמור)**, ומצפין בתורה את "אור שבעת הימים", לגילוי מתמשך בעתיד. באותה מידה, כך גם כל שאר המאמרות, עניינם הצפנה של אורות אלוקיים בנבראים, אורות שעלינו לגלותם. ומה לכל זה ולכוהנים? מצוות הארה במקדש, היא מצוה המסורה לאהרון ולבניו, **"לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד"**. ואין המדובר בהארה פיזית בלבד, אלא גם בהארה רוחנית (**נֵר** = נפש רוח), כדברי הנביא מלאכי, **"שִׁפְתֵי כֹהֵן יִשְׁמְרוּ דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ"**. צד נוסף הקושר את הכהנים להארה, הוא עניין הטהרה. הטהרה, עניינה אטימה לאור, והסתרתו. השורש **ט.ה.ר**, בדומה לשורשים **ב.ה.ר** (בהיר), **צ.ה.ר** (צהריים), ו-**ז.ה.ר** (זוהר), עניינם הארה אלוקית או סילוק של מסכים המסתירים בעדה. והסמכות והיכולת לטהר, ניתנו בידי הכהן.

ובאשר ל"עשרת הדברות", שמם כמו מעיד עליהם, שהם נועדו להדריך ולהנהיג אותנו, וקבלתם (נְעִשָׂה וְנִשְׁמָע) היא יסוד מוסד לקבלת מרותו והנהגתו של הקב"ה בעולם. שתי הפעולות, גם הדיבור וגם האמירה, מבוצעות על ידי האדם, באמצעות הפה. השימוש באמירה דווקא, במעשה הבריאה, יש בו מעין מסר לעולם כולו, ולעם ישראל בפרט, על הכוח הצפון בפה האנושי. מכיוון שהקב"ה ברא את העולם במאמרות, ומכיוון שהאדם (עם ישראל) נברא בצלם אלוקים, ממילא גם כוחו של עם ישראל בפיו, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בדברי יצחק, **"הַקָּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדִים יָדֵי עֶשָׂו"**. רבותינו ז"ל

מחלקים את הנבראים לארבע רמות : דומם, צומח, חי ומדבר, בהתאם למאפיינים שלהם. ומעניין שהשם שנבחר לאפיין את האדם אינו "חושב" או "זקוף" וכיו"ב, אלא, דווקא "מדבר". וכפי שהזכרנו לעיל, מרמז השורש **ד.ב.ר** על הנהגה, דהיינו, האדם הוא נזר הבריאה, כדברי הכתוב "**תַּמְשִׁילֶהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדָיךְ כַּל שֶׁתָּה תַּחַת רַגְלָיו**". לכן מוטל על האדם הציווי **למשול** בנבראים האחרים, **להנהיג** את העולם ולהפכו לדירה ראויה לקב"ה.

ננסה לגלות חלק מהצדדים, של הקשר הסמוי שבין **אמירה** לכהנים. בפרשת נשא, מְצוּיִם הַכֹּהֲנִים לְבַרֵךְ אֶת עַם יִשְׂרָאֵל בְּ"בְרַכַת כֹּהֲנִים", שאף היא "משולשת" (בנויה **משלוש** ברכות). ומעניין, שהצורה בה אמורים הכהנים לפנות אל עם ישראל כדי לברך אותו, מפורשת בכתוב "כֹּה תְבָרְכוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **אָמור** לָהֶם", יש לעשות זאת **באמירה**. לפני קיום המצוה, מברכים הכהנים, "**אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּקִדְּשָׁתוֹ שֶׁל אֱהֲרֹן וְצִוְנוֹ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאֱהָבָה**". הכהנים מְצוּיִם לְקַיֵּם אֶת הַמְצוּה בְּאֱהָבָה, באהבת ישראל אמיתית, ולא בכפייה חלילה. לפי הפשט, **האהבה** נושאת בחובה רכות ונועם, המיוצגים בצווי "**אָמור** לָהֶם". ואיפה אנו מוצאים בכתוב, שעליהם לעשות זאת **באֱהָבָה**?

רש"י עוזר להבהיר זאת על פי נוסח הכתוב "**אָמור** לָהֶם", בו מוצגת הפעולה בכתוב מלא (עם האות ו') להבדיל ממופעים אחרים כמו "**אִם שָׁמַע תִּשְׁמָעוּ**", או "**כִּי אָבַד תֵּאבְדוּן**", בהם מופיע הפועל בכתוב חסר. ומסקנתו של רש"י "לא תברכם בחפזון ובבהלות אלא בכונה ובלב שלם". הרב גינצבורג שליט"א, מוצא לכך רמז בפסוק הראשון שבפרשתנו, המתייחס אף הוא לאמירה משולשת, לכוון הכהנים "**אָמַר אֵל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֱהֲרֹן**". אם נצרף כל אות רביעית במחרוזת (לאחר דילוג על **שלוש** קודמותיה), נקבל את המילה '**אֱהָבָה**' (באותיות מעובות). כמילתא דבדיחותא, אפשר אולי להוסיף ולומר שה**אֱהָבָה** הנדרשת מן הכהנים, רמוזה לא רק בלשון הקודש, אלא גם בלועזית (בשפות הלטיניות), שכן התרגום של המילה '**אֱהָבָה**' לצרפתית, הוא '**אָמור**', ולאיטלקית '**אָמוֹרִי**'. (יוצא איפוא ש-'**אָמור** לָהֶם' = **אֱהָבָה** להם).

לא קשה להבין, מדוע הכהנים משופעים באהבת ישראל, שהרי הם קיבלו אותה מ"סבא רברבא", מאהרון הכהן, שאהבת ישראל טבועה במהותו, כפי שמתאר אותו הלל הזקן, "...**אוהב** את הבריות ומקרבן לתורה". לשורש **א.מ.ר** משמעות נוספת, כשהוא מוטה בבנין הפעיל, "**וְהִיא הָאֱמִירָה הַיּוֹם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סִגְלָה**". **להאמיר**, משמעותו **להעלות**, להגביה ("**אמירי** העצים", "המחירים **האמירו**" וכיו"ב). העלייה כמו רמוזה גם בערך המספרי העולה של אותיות השורש **א.מ.ר** (מה שאין כן בשני השורשים האחרים). מכאן ניתן לפרש, על דרך חסידות, את נוסח הברכה, "**וְצִוְנוֹ לְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאֱהָבָה**", שלא די בכך שהכהן יאמר את הברכה ברגש של אהבה, אלא שעליו כמו "להדביק" את עם ישראל ב"שפעת" שלו, להשפיע בהם אהבת ישראל, אהבה שהיא תנאי הכרחי ומוקדם לאהבה אמיתית את הבורא. וכמו שבציווי "**בְּהִעָלְתֶּךָ אֶת הַנְּרוֹת**", על הכהן להקפיד ש"יאירו שְׁבַע הַנְּרוֹת", כלומר "עד שתהא **להבה** [של הנרות] עולה מאליה", כך גם באהבת ישראל: "**אָמור** לָהֶם" = **העלה** אותם, בחום **האהבה**, עד שהאהבה תבוא גם אצלם לידי ביטוי באהבת הזולת.

לכהן אחריות כפולה, על עצמו, וגם על המושפעים ממנו. לכן מוזהרים הכהנים בכפל לשון, "**אָמַר** אֵל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֱהֲרֹן וְאָמַרְתֶּם אֲלֵהֶם", כפירוש רש"י, "להזהיר גדולים על הקטנים". ומהי האזהרה? בראש ובראשונה, "**לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמְיוֹ**", להיזהר **מטומאת מת**. המוות מייצג את היפך החיות, את הניתוק שבין הנשמה והגוף, שבין הרוח והחומר, בשעה שתפקידו של הכהן, הוא לחבר בין אדם לחברו, בין איש לאשתו, ובין האדם למקום. המקבילה ברוחני, **לטומאת המת**, היא "**טומאת הייאוש**", העלולה להביא אף לתרעומת אצל האדם, על עצם קבלת החיים המוגבלים. **הייאוש** מוגדר בחסידות, כמדרגה הנמוכה ביותר של **הטומאה**, כנפילה לשאול תחתיות, שאי אפשר לצאת/לעלות ממנה.

אפשר לראות בתפקידו של הכהן, גם מעין המתקת מרירות. האות **א'** מייצגת את הקב"ה, **אלופו** של עולם. האמונה שכל מה שהקב"ה עושה, הוא לטובה, מסלקת את מסכי הקדרות ומגבירה את החיות. אם נוסיף **א'** למילה המרה 'גולה', היא כמו תתמתק ונקבל את המילה 'גאולה'. הכהן אמור לפעול בצורה דומה. כאשר הוא נתקל באדם **מר** נפש, עליו להוסיף לו, להציב לפניו את ה-**א'** (א-מר), את **האור** האלוקי, להפעיל את כוח ה**אָמור**, שבו חנן אותו הקב"ה, להשפיע אהבה, **להאיר** ולהמתיק, עד שתהא **להבה** והחיות **בנר** של המושפע (**נ"ר=נפש רוח**), עולה מאליה.

כעת, יכולים אנו להבין את פשר המופע **המשולש** של השורש **א.מ.ר** בפסוק הראשון של פרשתנו. יש כאן עניין מכוון של חזקה. מכיוון שהפנייה היא אל הכהנים, הקב"ה משפיע וטוען אותם **באהבת ישראל**, משפיע, חוזר וטוען ואף **משלש**, כדי **לחזק** אותם בפנימיותם, כדי שיוכלו גם ישראל, להפוך ולהיות משפיעים בעצמם.

ד ב ר ח ס י ד ו ת

אָמַר – שמה של הפרשה הוא הוראה לכל יהודי, התורה מצוה על כל יהודי: **אָמַר**! הפרשה קוראת לנו לומר דברים טובים על יהודים, כלשון הרמב"ם: "מצוה על כל אדם לאהוב כל אחד ואחד מישראל ... לפיכך צריך **לספר בשבחיו**". על כל יהודי מוטלת החובה לספר דברים טובים על הזולת, ולא לדבר עליו חלילה, דבר רע. האמירה עצמה בשבח הזולת, מגלה בו את הכוחות הטובים הטמונים בו, גורמת לו לעשות טוב, כפי שדברו עליו, ומחזקת ומגבירה את הטוב שבו.

(מעין חי)

שבת שלום ומבורך

||| / |||

אם ברצונך לקבל את הגיליון במייל או במסרון, אנא פנה אל hhananv@inter.net.il או לטלפון 052-569-9691.